

İğdır-Naxçıvan qaz kəməri Azərbaycan-Türkiyə gardaşlığını daha da möhkəmləndirəcək

Bu gün dünyada ele bir fakt göstərilə bilməz ki, Azərbaycanla Türkiye kimi bir-birine yaxın, mehriban, şəmimi, qardaşlıq münasibətlərinə malik iki dövlət olsun. Əlaqələrin yüksək səviyyədə inkişafı dünyanın əksər xalqları ve dövlətləri üçün nümunəyə, misallara çevrilib. Təbii ki, iki qardaş ölkə arasında əlaqələrin möhkəm əsaslar üzərində qurulmasında və daha da möhkəmlənməsində təkcə eyni soykökünə, dilə, dinə, mədəniyyətə və dəyərlərə malik olmamız kifayət etməyib, həm də bu münasibətlərin həqiqi qardaşlıq əlaqələri səviyyəsinə yüksəlməsində her iki dövlətin işıqlı insanların, liderlərinin aydın zəkası, müdürük siyasetləri müstəsna rol oynayıb. Türkiyənin böyük öndəri Mustafa Kamal Atatürkün dediyi "Azərbaycanın kədəri - kədərimiz, sevinci - sevincimizdir" və Ümummilli Lider Heydər Əliyevin "Bir millet, iki dövlət" çıxışlarında söylədiyi fikirlər Türki-Azerbaycan dostluğunu və qardaşlığını dönməz və davamlı edib. Bu gün Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri qardaşlıq prinsipine əsaslanır. İki dost, qardaş ölkə arasında siyasi, iqtisadi-ticarət, humanitar, hərbi və digər sahələrdə ən yüksək zirvədədir. Hər iki ölkə beynəlxalq müstəvində də bir-birini birmənalı olaraq dəstəkləyir. 2021-ci il iyunun 15-də "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiye Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi"nin imzalanması əlaqələrin zirvə nöqtəsi oldu. Şuşa şəhərində məhz Milli Qurtuluş Günündə, Qars müqaviləsinin 100 il sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyənin dövlət başçısı Recep Tayyip Erdoğan arasında Azərbaycanla Türkiye arasında müttəfiqlik münasibətlərinə dair imzalanan Şuşa Bəyannaməsinin özünəməxsus tarixi, hüquqi və siyasi əhəmiyyəti var. Şuşa Bəyannaməsi iki dost və qardaş ölkə arasında 13 oktyabr 1921-ci il tarixli Qars müqaviləsinə, eləcə də Dostluq və Əməkdaşlıq haqqında Müqaviləyə, Strategi Tərəfdəşliq və Qarşılıqlı Yardım haqqında müqaviləyə əsaslanır.

Türkiyə və Azərbaycan
milli maraq və
mənafelərini müdafiə və
təmin etməyə yönəlmış
müstəqil xarici siyaset
həyata keçirirlər

İki dost, qardaş ölkələr arasında imzalanan Şuşa Bəyannaməsində qeyd olunduğu kimi, öz milli maraq və mənafələrini müdafiə və təmin etməyə yönəlmış müstəqil xariçi siyaset həyata keçirən qardaş dövlətlər regional və beynəlxalq məqyasda sabitlik və rifah vəsítəsilə sülh, dostluq və məhrəban qonşuluğa əsaslanan beynəlxalq münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, eləcə də münaqışələrin və regional və qlobal təhlükəsizlik və sabitlik məsələlərinin həlli istiqamətində birgə səylər göstərirər. Bəyannamədə əks olunan "Türkiyə Respublikası və Azərbaycan Respublikası müstəqillik, suverenlik, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tənininmiş sərhədlərin toxunulmazlığı, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq prinsiplərini rəhbər tutaraq müttəfiqlik münasibətlərinin qurulmasının siyasi və hüquqi mexanizmlərini müəyyən edirlər" prinsipi tarixin yene təkrarlanmaması üçün iki ölkənin əməkdaşlıq proseslərinin sərhədlərini göstərir. "Tərəflər öz milli maraq və mənafələrini müdafiə və təmin etməyə yönəlmış müstəqil xariçi siyaset həyata keçirirlər. Regional və beynəlxalq məqyasda sabitlik və rifah vəsítəsilə

*Eldar İbrahimov
YAP İdarə Heyətinin üzvü,
Milli Məclisin İntizam
komissiyasının sədri*

sülh, dostluq ve mehriban qonşuluğa əsaslanan beynəlxalq münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, eləcə də münaqışların və regional və qlobal təhlükəsizlik və sabitlik məsələlərinin həlli istiqamətində birge seyrlər göstərirler" - bu, iki ölkə arasındaki münasibətləri pozmaq cəhdlerinin qarşısını almaqdır. Hər iki ölkənin müstəqil dövlət olaraq öz seçimlərini etmə iradesinə sahib olması kimi anlaşılmalıdır. Bəyanəmə də sülhə və daxili təhlükəsizliyə xüsusi önəm verilir. Qeyd olunur ki, tərəflər müdafiə qabiliyyətlərinin və hərbi təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə yönələn şəxsi heyət mübadiləsini, birgə təhsil və təlimlərin keçirilməsini, iki ölkənin silahlı qüvvələrinin birlikdə fəaliyyət qabiliyyətinin artırılmasını, müasir texnologiyalara əsaslanan silah və sursatların idare olunmasında six əməkdaşlığı və bu məqsədə səlahiyyətli struktur və qurumların əlaqəli fəaliyyətinin təmin edilməsini təsviq edəcəklər.

”Ümid” körpüsünün salınması Naxçıvanın sosial-iqtisadi hayatı üçün əhəmiyyətli rol oynadı

Mövcud faktlara istinadən demək olar ki, son illər Azərbaycan-Türkiyə arasındaki iqtisadi əlaqələr, xüsusilə enerji sahəsindəki əməkdaşlıqla daha da güclənilib. 2023-cü ilde Azərbaycan və Türkiye arasında qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi 8 milyard ABŞ dolları olub. Ötən il də artım dinamikası davam edib, Azərbaycanın Türkiye iqtisadiyyatına etdiyi yatırımların həcmi isə 20 milyard dolları ötüb. Bu rəqəmin gələcəkdə daha da artacağı gözlənilir. Azərbaycan Cənubi Qafqazın aparıcı enerji təchizatçısı olaraq Türkiye vasitəsilə Avropaya enerji tədarükü edir. Bu sahədəki əməkdaşlıq xüsusilə 2006-cı ilde istifadəye verilən Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəməri və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri layihələri ilə dərinləşib. Bu layihələr yalnız iqtisadi deyil, eləcə də siyasi əhəmiyyətli malikdir. Həm də birmənali şəkil də qeyd etmək olar ki, layihələrin icrası Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında əhəmiyyətli rol oynayır. Söz yox ki, Türkiyənin dəstəyi və köməyi sayesində Naxçıvan Muxtar Respublikası blokada şəraitində veziyətdə çıxmaga və əhalinin bir sıra üzələşdiyi problemlərinin aradan qaldırılmasına nail ola bilib. Təbii ki, Naxçıvanın inkişafında, Türkiye ilə geniş iqtisadi, sosial əlaqələrin qurulmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin müstəsna rolu olub. Məhz 1990-cı illərin əvvəllərində Ümummilli Lider Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisində rəhbərlik etməyə başladıqdan sonra Naxçıvan ağır, çətin problemlərini həll etməyə müvəffəq oldu.

Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin müdərik siyaseti və fəaliyyəti nəticəsində 1992-ci il mayın 28-də Araz çayı üzərində Türkiyənin Dilucu və Azərbaycanın Sədərək bölgələrinin birləşdirən 11 aşırımlı və "Ümid", "Həsrət" adlanan körpünün tikilib istifadəyə verilməsinə nail olundu. "Ümid" körpüsünün salınması blokada şəraitində olan Naxçıvanın sosial-iqtisadi həyatı üçün əhəmiyyətli rol oynadı. "Ümid" körpüsünün açılış mərasimində çıxış edən Ulu Önder Heydər Əliyev demisişdir: "Bu gün bu qocaman Araz çayı üzərində, qədim türk dünyasında, Azərbaycan torpağında böyük bir tarixi hadisə baş verir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında "Ümid" körpüsü, "Həsrət" körpüsü açılır. Biz azərbaycanlıları, türkler esrlər boyu Araz çayı yəninin o sahilində, bu sahilində dost, qardaş kimi yaşamışq. Ancaq 70 il bir-birimizlə görüşmək üçün, əlaqə saxlamaq üçün həsrət çəkmişik. 70 il biz bu görüşü həsrətlə gözləmişik. İndi isə bizim bu arzularımız, diləklerimiz heyata keçibdir. Naxçıvan ilə, Azərbaycan ilə Türkiyəni bağlayan nəhəng bir körpü tikilmişdir". Mərasimdə iştirak edən Türkiyənin Baş naziri Süleyman Dəmirel isə çıxışında körpünün salınmasının tarixi hadisə olduğunu bildirdi: "Bu gün burada cərəyan edən hadisə tək bir körpünün açılışı deyildir. Cərəyan edən əsas hadisə 70 il bir-biriyle qurbanetdə, həsrətdə qalmış qardaşlarımızın yenidən görüşməsidir. Bu coşqunluğu anlaya bilmək lazımdır. Bu, bir birlək, milli coşqunluqdır... Qardaşlıq, dostluq bundan sonra daha da sıx olacaqdır. Türkiyə ilə Azərbaycan, Naxçıvan arasında əlaqələrin genişlənəcək, adamlar bir-biri ilə yaxınlaşacaqdır. Bu körpü təkçə Azərbaycanı və Türkiyəni birləşdirmir, bu, Avropa ilə Asiya arasındakı əlaqələrin dəyişdiricidir".

İğdır-Naxçıvan qaz kəməri vasitəsi ilə Muxtar Respublika enerji təhlükəsizliyini uzun illər təmin edəcək

Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin Naxçıvanın enerji daşıyıcıları ile yüksək səviyyədə təmin olunması istiqamətində göstərdi. Yı fədakarlığı, müdərrik siyaseti bu gün ölkə Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirir. Martin 5-də İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin istismara verilməsi buna daha bir əyad ni sübut ola bilər. Qaz kəmərinin açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiye Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan videobağlantı formatında iştirak ediblər. Mərasimdə çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bildirdi ki, bu gün Türkiye və Azərbaycan iki qardaş ölkə nəhəng layihələr reallaşdırır: "Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum, TANAP kimi neft-qaz boru xətlərini layihələri neinki ölkələrimizi birləşdirdi, ey ni zamanda, Avrasiyanın enerji xəritəsinə dəyişdirdi. Bu gün Azərbaycandan Türkiyə ərazisindən gedən qaz bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyini təmin edir. Keçən il Azərbaycanın qaz ixracatı 25 milyard kub metrə çatmışdır. Onun təxminən yarısı Türkiyəyə olan ixracatdır və Türkiyədən başqa da 11 ölkə, onlardan 10 Avropa ölkəsi. Azərbaycan qazını alaraq öz enerji təhlükəsizliyini gücləndirir. Bu gün açılışında iştirak etdiyimiz layihə Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək. Çünkü Azərbaycandan gələn qaz Türkiyə ərazisindən səvər şəklində Naxçıvana ötürülərək, artıq Naxçıvanı da bu problemdən xilas etmiş

olacaqdır’

Prezident İlham Əliyev qürur hissi ilə qeyd etdi ki, bizim birgə həyata keçirdiyimiz enerji layihələrimiz, eyni zamanda, nəqliyyat layihələrinin reallaşmasına da imkan verdi: "Bu gün Türkiyəni Azərbaycanla birləşdirən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu çox gözəl üstünlükler təmin edir, həm ölkələrimiz üçün, həm daha geniş coğrafiya üçün. Xüsusilə Türk dünyasını birləşdirmək üçün bu nəqliyyat bağantwortının çox böyük mənəsi, çox böyük faydası var və təbii olaraq, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı birlik, qardaşlıq bütün Türk dünyasına böyük bir töhfədir. Türk dünyasının birləşməsi yolunda ezz Qardaşım, hörmətli Cümhurbaşqanının çox böyük rolu var. Onun liderliyi ilə həm Türkiyədə böyük uğurlar əldə edildi, həm Türk dünyasının daha da sıx birləşməsi üçün yeni imkanlar yarandı. Azərbaycan da hər zaman Türk dünyasının birləşməsinə çox böyük önəm verirdi və öz tərəfindən bu birliyi təmin etmək, bunu əbədi etmək və ortaq maraqlar və ortaq tarix üzərində əlaqələri qurmaq üçün səylərini əsirgəmirdi. Bugünkü mərasim bir daha Türkiyə-Azərbaycan birliyini, dostluğunu, qardaşlığını göstərir, onun əyani təzahürüdür. Əminəm ki, Naxçıvanda yaşayan 500 minə yaxın soydaşımız bu gün gözəl Ramazan ayında bu mərasimi də bayram kimi qeyd edəcək. Bütün bu işlərdə iştirak etmiş yoldaşlarımıza, dostlarımıza öz adımdan təşəkkürümüz bildirirəm. İnşaat işləri qısa müddət ərzində, cəmi bir ildən bir qədər çox çəkdi və biz artıq bu gözəl mərasimdə iştirak edirik".

İğdır-Naxçıvan qaz boru kəmərinin açılış mərasimində çıxış edən Türkiye Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan bildirdi ki, "Bir millət, iki dövlət" şüarı ilə formallaşan qardaşlıq münasibetlerimizdə hər sahədə böyük irəliliyişlər əldə edirik : "Ölkələrimiz arasındaki münasibetlər müdafiədən ticarətə qədər çox geniş sahədə daim inkişaf edir. Şübhəsiz ki, bu əməkdaşlıqlarımız arasında bir çox layihə ilə taclanırdığımız enerji sektorу başda yer alır. Bəzilərinin xəyal hesab etdiyi Bakı-Tbilisi-Ceyhan xam neft boru kəməri kimi, "Şahdəniz" ya-tağının və Bakı-Tbilisi-Ərzurum təbii qaz boru kəmərinin istismara verilməsi ilə enerji əməkdaşlığını daha irəliyə aparmağa nail olduq. Anadoludan keçən təbii qaz boru kəməri - TANAP vasitəsilə böyük miqdarda Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılmasının sevincini yaşayırıq. Bu sahədə strateji və qeyri-adi layihələri həyata keçirməkdə Can Azərbaycan ilə tam uzaşma içərisindəyik.Bu gün İlham qardaşımıla birlikdə bu əməkdaşlıq yeni bir layihəni də əlavə etməkdən böyük məmənunluq du-yuruq. Bir azdan açılışını edəcəyimiz İğdır-Naxçıvan təbii qaz boru kəməri enerji sahəsində daha əvvəlki strateji təşəbbüslerimizi tamamlayacaq, həmçinin Naxçıvan ilə ortaq taleyimizin bir nişanəsi olacaq. BOTAŞ tərefindən inşa edilən 80 kilometr uzunluğunda, gündəlik 2 milyon kubmetrə qədər nəqletmə qabiliyyətinə malik bu kəmər xüsusiylə Naxçıvanın təbii qaz ehtiyacının hamısını ən azı 30 il müddətində təmin edəcək. Beləliklə, Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyini uzun illər təmin edəcək bir layihəni qardaşımıla birlikdə ölkələrimizə qazandırımsı olur" .

Zəndanmış olurqۇ .
Bir sözle, Türkiye-Azerbaycan dostluğu, qardaşlığı yeni-yeni layihələrin icrası ilə da-ha da inkişaf edir. İğdır-Naxçıvan qaz boru kəmərinin açılışı hər iki dövlətin əlaqələrinin möhkəmlənməsinə, qarşılıqlı faydalı münasibətlərin dərinləşməsinə, əməkdaşlığın keyfiyyətçə yeni mərhələyə qədəm qoyma-sına təkan verəcək.